

TARBIYALANUVCHILARNING YO‘L HARAKATI QOIDALARIGA DOIR TA‘LIM TIZIMINI ZAMONAVIY MULTIMEDIA VOSITALARI ASOSIDA SHAKLLANTIRISH

Jumayev Yunus Rashidovich

MTTDMQTMOI “Maktabgacha ta‘lim menejmenti katta o‘qituvchisi”

Annotatsiya:

Ushbu maqolada tarbiyalanuvchilarning yo‘l harakati qoidalariga doir ta‘lim tizimini zamonaviy multimedia vositalari asosida shakllantirish va multimedia vositalarini mashg‘ulotlarda samarali qo‘llash haqida aytib o‘tilgan.

Аннотация:

в данной статье говорится о формировании системы обучения студентов правилам дорожного движения на основе современных мультимедийных средств и эффективном использовании мультимедийных средств в обучении.

Abstract:

In this article, it is mentioned about the formation of the educational system of students on traffic rules based on modern multimedia tools and the effective use of multimedia tools in training.

Kalit so‘zlar: yo‘l harakati qoidalarini, ta‘lim tizimi, bolalar, multimedia vositalari, raqamli texnologiyalar, maktabgacha ta‘lim, pedagoglar.

Ключевые слова: правила дорожного движения, система образования, дети, мультимедийные средства, цифровые технологии, дошкольное образование, педагоги.

Keywords: traffic rules, educational system, children, multimedia tools, digital technologies, preschool education, pedagogues.

O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta‘lim vazirligi Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2022 yil 4 fevraldagi 1-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan «Ilk qadam» davlat dasturining takomillashtirilgan varianti multimedia abgacha ta‘lim tizimiga joriy qilinmoqda. Dasturning namunaviy yillik mavzular rejasiga binoan

noyabr oyining 1-4-haftasida “Transport, yo‘l harakati qoidalari. Hayot xavfsizligi asoslari”ga doir ta‘lim-tarbiya mashg‘ulotlarini barcha yoshdagi guruhlarda olib borish ko‘zda tutilgan. O‘zbekistonda 3-7 yoshdagi bolalar maktabgacha ta‘lim yoshdagilar, deb qabul qilingan va hanuzgacha aynan ushbu yoshdagi bolalarning tizimlashgan ta‘limi amalda qo‘llaniladi. Bolalarning go‘daklik davrida esa bola tarbiyasi birlamchi ahamiyat kasb etadi.

Yo‘l harakati xavfsizligi nuqtai nazardan matabgacha yoshdagi bola tanasi shakllanish holatda bo‘lganligi uchun ham unda ko‘plab jarayonlar beqaror bo‘lib hisoblanadi. Bolaning psixo-fiziologik rivojlanishi va yuqori nerv faoliyatining xususiyatlari tufayli, ko‘pincha, yo‘l harakatida u turli xil jarohatlarga moyilroq bo‘ladi: voyaga yetmaganlik va nomuvofiqlik; asab tizimining tez charchashi; qo‘zg‘alishi aqliy jarayonlarining tormozlanishi hamda ixtiyoriyligidan ustun turadi; o‘zini-o‘zi boshqarish harakatlarini rivojlanishining zaifligi; vaziyatlarni bashorat qilish va real baholay olmaslik; xavf hissining yo‘qligi; o‘z-o‘zini bilish usuli sifatida tavakkalchilikka moyillik va boshqalar.

Bolalarni kuzatish shuni ko‘rsatdiki, agar bola yaqinlashib kelayotgan transportga qarasa, bu uni ko‘rdi degani emas. O‘z hayoliga berilib ketganligidan, bola ko‘pincha transport vositasini sezmaydi. uning diqqat-e‘tibori asosan xavf tug‘diradigan narsalarga emas, balki hozirgi paytda uni eng ko‘p qiziqtiradigan narsa, voqea yoki hodisalarga qaratiladi.

Matabgacha yoshdagi bolaning ko‘plab neyron funksiyalarining nomukammalligi ham reaksiya tezligiga ta‘sir qiladi. U haydovchining barcha mumkin bo‘lgan xatti-harakatlarini oldindan aytib berishga qodir emas. Shuning uchun ham o‘ta og‘ir vaziyatlarda ular umidsizlik, ishonchsizlik va o‘zini yo‘qotish holatiga osongina tushib qoladilar.

Pedagogning mashg‘ulotni amalga oshirishdagi harakatlari:

- ✚ har qanday harakatlanuvchi transportda haydovchi va yo‘lovchilar borligi, ular kimligi to‘g‘risidagi tushunchalarni beradi;
- ✚ transport vositalariga tegishli o‘yinchoq, fotosurat va rasmlardan foydalangan bolalarni tanishtiradi;
- ✚ transport vositasining maxsus xususiyatlarini aniqlash mumkin bo‘lgan belgilariga (rang, shakl, qismlarning tuzilishi) bolalar e‘tiborini qaratadi ;
- ✚ bolalar bilan transportda yo‘lovchilarning harakat qoidalarini muhokama qiladi;

✚ bolalarga o'yinlarda transport vositasining maqsadiga muvofiq ravishda ulardan foydalanishni o'rgatadi;

✚ bolalarni ko'cha va transportda xavfsiz harakatlanish qoidalariga rioya qilishga o'rgatadi.

Bolalarning mashg'ulotni amalga oshirishdagi harakatlari:

- pedagog tomonidan tashkil etilgan didaktik o'yin vaziyatlarida turli xil avto-transport turlarida "haydovchi" va "yo'lovchi" sifatida ishtirok etadilar;
- pedagog yordamida o'yinchoq, rasm va fotosuratlar orqali transport vositasining maqsadini aniqlash mumkin bo'lgan belgilarni ko'rsatadilar;
- yo'lovchi tashishda "haydovchi" va "yo'lovchilar" uchun xavfsiz joylarni ko'rsatadilar;
- olgan bilimlarni erkin holda gapirib beradilar.

Bolalarda yo'l harakatiga oid ko'nikmalari ko'proq ko'rgaz malimultimedia vositalari orqali va video ma'lumotlarda shakllanib boradi.masalan

✚ Ranglarni ajratish xususiyatlari;

✚ Shakllarni ajratish xususiyati;

✚ Yo'l belgilarini ajratish;

✚ Ranglarni ajratish xususiyati;

Bolalar uchun televizor tomosha qilish va multimedia vositalari har doim ham samarali natija beravermaydi bunda quyidagi qoidalarga amal qilish tavsiya qilinadi.

✚ 2 yoshdan katta bolalar uchun televizion tomoshaning umumiy davomiyligi 30 daqiqadan oshmasligi kerak. bir kunda.

✚ Televizorni faqat o'tirish holatida ko'rishingiz kerak. Bu orqa yoki kreslo bilan jihozlangan qulay stul bo'lsa yaxshi bo'ladi.

✚ Kechqurun - xonada qo'shimcha yorug'lik bilan, hech qanday holatda qorong'ida. Ekraning yoritilishi va xonadagi umumiy yorug'lik o'rtasidagi katta farq ko'rish tizimiga salbiy ta'sir qiladi va ko'zning tez charchashiga olib keladi.

✚ Televizor ekraniga masofa uch metr dan kam bo'lmasligi kerak. Ekran o'lchami 21 dyuym yoki undan ko'p. Ekran o'lchamining oshishi bilan unga masofa mutanosib ravishda oshishi kerak.

✚ Televizor turi (oddiy yoki "tekis" ekran, plazma televizor yoki LCD panel) vizual yuklarning bardoshliligiga deyarli ta'sir qilmaydi. Televizorni tomosha qilishda ko'zlar uchun asosiy zararli omil bu uzoq vaqt davomida ko'riladigan stress.

Bolalardagi ko'rish qobiliyatining buzilishi asta-sekin paydo bo'lishi mumkin va ota-onalar bu jarayonni hatto sezmaydilar. Shuning uchun, shikoyatlar bo'lmagan taqdirda ham, bolani yiliga kamida bir marta ko'rsatish kerak.

Kun sayin turmush tarzimizda, uyda, ish faoliyatimizda multimedidan samaraliroq

foydalanmoqdamiz. Ota-onalar allaqachonlar farzandlariga raqamli texnologiyalari vositalaridan foydalanishga imkon yaratmoqdalar. Bola hayotining dastlabki kunlaridanoq mazkur vositalar orqali multimedia bilan tanishib, undan foydalanishga odatlanmoqda, sababi bolani ovuntiruvchi turli moslamalar, uning o'yinchoqlarida ham zamonaviy multimedaning roli mavjud. Bola ulg'aygani sari esa multimedaning ta'siri oshirilib, keng foydalaniladigan o'yinli ko'ngilochar qurilmalardan foydalanmoqda. Raqamli texnologiyalari bolalar ongiga kuchli ta'sir etuvchi ijtimoiy munosabatlar o'rniga virtual olam imkoniyatlarini taqdim etib, mazkur ekranli texnikaga qaram bo'lib borayotgan bolalarning rivojiga haqiqiy xavf tug'dirmoqda. Keyingi yillarda hatto maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar uchun mo'ljallab ishlab chiqarilgan va bozorga olib chiqilayotgan elektron qurilmalar, jumladan: videokassetalar va DVD-disklar, turli qiziqarli o'yinchoqlar turi va soni ham ortib bormoqda. Hozircha ota-onalarning o'zlari ham qiziqib sotib olayotgan bo'lsalarda, biroq ularning bolalar ongiga qanchalik darajada ta'sir ko'rsatishi mumkinligini bilmaydilar, sababi mazkur muammoga bag'ishlangan keng miqyosli ilmiy-tadqiqotlar deyarli yetarli emas.

Bugungi kunda multimedia va raqamli texnologiyalar haqida so'z borganda, ko'pincha kompyuter va kompyuterlashgan qurilmalarni tasavvur etadilar, aslida, uning tarkibiga ko'plab elementlar: video, DVD, kompyuter, planshet, mobil telefonlari, o'yinli pristavkalar va eng birinchi navbatda, zamonaviy televizor kiradi. Ota-onalar kompyuterni televizorga nisbatan eng avvalo — ta'lim vositasi deb biladilar. Shu sababli ham bola biror yutuqqa erishishi uchun qiziqtiruvchi, rag'batlantiruvchi vosita sifatida mazkur qurilmalarni sovg'a qilishni va'da qiladilar. Ta'limda kompyuterning roli haqida gap ketganda, uni eng avvalo, bolalarning intellektual rivojiga ta'sir etuvchi omil deb sanaydilar. Biroq chet ellik ayrim

pedagog-olimlar va tibbiyot mutaxassislarining olib borgan tadqiqotlariga ko'ra multimedia mabgacha yoshdagi bolalarga ushbu elektron axborot vositalari o'zining salbiy ta'sirini ham ko'rsatishi, bu yoshda bolalar tarbiyasiga, ayniqsa, e'tiborli bo'lish zarurligini ta'kidlamodalar.

Xulosa

Kundalik hayotda qanday qilib tekshirishimiz mumkin, televizor va multimedia vositalari - bu uyda voyaga etmaganlar va shuning uchun umuman jamiyat uchun eng qulay bo'lgan aloqa vositasidir. Shuning uchun uni bugungi kunda bolalar hayotiga ta'sir qiluvchi asosiy vositalardan biri sifatida ishlab chiqilgan yangi texnologiyalar bilan birgalikda ko'rib chiqish kerak. Shuni yodda tutishimiz kerakki, bu bolalarda ham salbiy, ham ijobiy ta'sir qilishi mumkin, ya'ni bu aloqa vositasi voyaga etmaganlarda afzalliklari va kamchiliklari bor. Shu bilan birga, ko'p hollarda ushbu vositadan foydalanish bilan bog'liq kamchiliklarni yoki uning bolalarimizning jismoniy va aqliy rivojlanishiga olib kelishi mumkin bo'lgan ta'sirini anglamasligimiz mumkin. **Yana bir muhim jihati zamonaviy multimedia vositalari yosh bolalarda yo'l harakati qoidalarini o'rganishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.**

FOYDALANILGAN ADABIYOT RO'YXATI

1. D.Sayfurov, Fayzieva M. Ta'limda ilg'or axborot-kommunikasiya texnologiyalari moduli bo'yicha o'quv-uslubiy majmua. Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi. 2017 y.
2. G'ulomov S., Alimov R. va boshqalar. Axborot tizimlari va texnologiyalari. -T.: Sharq nashriyoti, 2000.
3. Qodirov B.G', Begimqulov U.Sh., Abduqodirov A.A. Axborot texnologiyalari. Elektron darslik. 2002 y.
4. Xamidov V.S. Talim tizimida keskin burilishga sabab bo'lgan 4 dastur haqida.
5. Yuldashev U., Boqiev R., Zokirova.F. Informatika va axborot texnologiyalari. Elektron o'quv qo'llanma. - T, 2004.

